

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Postfinansieringsutredningen (I 2020:03)

Beslut vid regeringssammanträde den 26 januari 2023

Ändring i uppdraget

Regeringen beslutade den 1 oktober 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda möjliga finansieringsmodeller för den samhällsomfattande posttjänsten (dir. 2020:101).

Uppdraget utvidgas nu. Utredaren ska bl.a.

- utreda förutsättningarna för att införa en skyldighet för privatpersoner, enskilda näringsidkare och juridiska personer att ansluta sig till en digital brevlåda för att kunna ta emot säkra elektroniska försändelser från myndigheter,
- utreda hur ett undantag för privatpersoner som inte har förutsättningar att använda en digital brevlåda kan utformas,
- utreda om det finns behov av ett motsvarande undantag för vissa näringsidkare och juridiska personer, och hur detta i sådant fall bör utformas,
- utreda förutsättningarna för att införa en skyldighet för statliga myndigheter, kommuner och regioner att skicka säkra elektroniska försändelser till digitala brevlådor, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredningstiden förlängs. De nya delarna av uppdraget ska redovisas senast den 14 juni 2024. Ett delbetänkande som avser delarna i de ursprungliga direktiven ska lämnas senast den 31 januari 2023.

Uppdraget att utreda en skyldighet att skicka och ta emot säkra digitala försändelser

Myndigheten för digital förvaltning har enligt förordningen (2018:357) om myndighetsgemensam infrastruktur för säkra elektroniska försändelser i uppdrag att tillhandahålla en myndighetsgemensam infrastruktur för säkra elektroniska försändelser från myndigheter till enskilda. Infrastrukturen kallas Mina meddelanden.

Anslutningen till Mina meddelanden är frivillig för såväl mottagare och avsändare av meddelanden som leverantörer av elektroniska brevlådetjänster. Mottagare ansluter sig genom att registrera sig för tjänsten, acceptera användarvillkoren och välja en ansluten leverantör av brevlådetjänster. Avsändande myndigheter, kommuner och regioner ansluter sig genom att ingå avtal med Myndigheten för digital förvaltning. De förbinder sig därmed att följa de allmänna villkoren för Mina meddelanden. Leverantörer av brevlådetjänster för digital post kan ansöka om att ansluta sig till infrastrukturen hos Myndigheten för digital förvaltning. Ett av de villkor som ställs för att myndigheten ska ingå avtal med en brevlådeleverantör är att det ska krävas att den enskilda mottagaren loggar in i brevlådan med hjälp av en e-legitimation för att få del av meddelanden som innehåller skyddsvärd information.

Vid årsskiftet 2022/2023 var ca 5,7 miljoner privatpersoner och ca 187 000 företag anslutna till en säker elektronisk brevlåda. År 2020 skickades enligt Myndigheten för digital förvaltning ca 52,7 miljoner meddelanden till sådana brevlådor, år 2021 ca 81,9 miljoner och år 2022 ca 100 miljoner (Fi2023/00093). Den stora ökningen av antalet skickade meddelanden kan till stor del förklaras av införandet av covidbevis.

Kostnaden för myndigheter, kommuner och regioner att skicka post digitalt är betydligt lägre än för att skicka pappersbrev. Kostnadsbesparingarna avser främst portokostnader, men även kostnader för att hantera fysiska utskick. Myndigheten för digital förvaltning räknar med en besparing på minst 3 kronor per försändelse om post skickas digitalt i stället för som pappersbrev. Användningen av infrastrukturen för säkra elektroniska försändelser bedöms 2022 ha inneburit en besparing på ca 300 miljoner kronor för de anslutna myndigheterna (Fi2023/00093). För närvarande är det inte förenat med någon avgift att ansluta sig till och skicka digital post via Mina meddelanden. De kostnader som uppstår hos de nämnda offentliga organen är främst

kopplade till olika tekniska lösningar. Att skicka post digitalt leder vidare till minskade transporter och minskat behov av papper, till snabbare och säkrare utskick samt till att mottagaren får sin post samlad på ett säkert sätt oavsett var den befinner sig i världen.

Anslutningstakten till befintliga nationella digitala tjänster är generellt sett långsam. Detta gäller såväl myndigheter, kommuner och regioner som privatpersoner och juridiska personer. Flera aktörer har framhållit att det finns behov av åtgärder, exempelvis krav på obligatorisk anslutning eller användning, för att öka anslutningstakten (se t.ex. SOU 2015:91). En del nordiska länder har vidtagit sådana åtgärder och genom dessa uppnått en snabbare anslutningstakt till och bredare genomslag för gemensamma digitala tjänster i samhället. I Danmark är det exempelvis sedan 2014 obligatoriskt för både företag och privatpersoner att ta emot post digitalt från den offentliga sektorn. I Norge är det sedan 2016 obligatoriskt för förvaltningsmyndigheter att erbjuda digital post.

Det finns fortfarande ett digitalt utanförskap i Sverige. Enligt en undersökning av Internetstiftelsen som utfördes 2022 uppger 6 procent av Sveriges invånare att de inte använder internet överhuvudtaget. Det rör sig framför allt om äldre personer (Internetstiftelsens rapport Svenskarna och internet 2022). Enligt samma undersökning uppger var femte person med funktionsnedsättning att han eller hon inte använder internet.

Trots att utrustning och mjukvara tillgänglighetsanpassas kommer det alltid att finnas grupper som har svårt använda vissa digitala tjänster, exempelvis digitala brevlådor. Det finns även personer med förordnad ställföreträdare som inte har tillgång till exempelvis e-legitimation. De personerna bör inte tvingas att använda dessa digitala tjänster, utan erbjudas alternativ som de, utifrån sina förutsättningar, kan använda.

År 2020 var andelen små och medelstora företag med en hög digitaliseringsgrad 71 procent (prop. 2022/23:1 utg.omr. 19, avsnitt 2.6.1). Att använda en digital brevlåda kräver inte avancerade it-kunskaper, men det kan ändå finnas särskilda skäl till att enskilda näringsidkare och juridiska personer inte ska förväntas kunna ta emot digital post.

Enligt regeringsformen har var och en ett skydd mot undersökning av brev och annan förtrolig försändelse (2 kap. 6 § regeringsformen). Ett skydd för den personliga integriteten i övrigt finns i 2 kap. 6 § andra stycket

regeringsformen. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), förkortad EU:s dataskyddsförordning, innehåller bestämmelser om hur personuppgifter får behandlas. I offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) finns bestämmelser om sekretess för uppgifter.

Utredaren ska därför

- utreda förutsättningarna för att införa en skyldighet för privatpersoner, enskilda näringsidkare och juridiska personer att ansluta sig till en digital brevlåda för att kunna ta emot säkra elektroniska försändelser från myndigheter,
- utreda hur ett undantag för privatpersoner som inte har förutsättningar att använda en digital brevlåda kan utformas,
- utreda om det finns behov av ett motsvarande undantag för vissa enskilda näringsidkare och juridiska personer, och hur det i sådant fall bör utformas,
- utreda förutsättningarna för att införa en skyldighet för statliga myndigheter, kommuner och regioner att skicka säkra elektroniska försändelser till digitala brevlådor,
- analysera hur skyldigheten att ansluta sig till en digital brevlåda förhåller sig till skyddet mot undersökning av brev och annan förtrolig försändelse och skyddet för den personliga integriteten i övrigt enligt regeringsformen och offentlighets- och sekretesslagen, och även analysera om en sådan skyldighet är förenlig med EU:s dataskyddsförordning, samt
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska utifrån de regler som föreslås redovisa de konsekvenser som uppstår för enskilda, företag, staten, kommuner och regioner. Utredaren ska särskilt beskriva vilka konsekvenser de förslag som lämnas har för den samhällsomfattande posttjänsten. Om förslagen påverkar den kommunala självstyrelsen, ska de särskilda överväganden som gjorts i enlighet med 14 kap. 3 § regeringsformen redovisas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Vid genomförandet av uppdraget ska utredaren hämta in synpunkter från berörda myndigheter och andra berörda aktörer. Utredaren ska även följa det arbete som sker inom Regeringskansliet på det aktuella området.

Utredningstiden förlängs. Det ursprungliga uppdraget om finansieringen av den samhällsomfattande posttjänsten ska redovisas den 31 januari 2023. De tillkommande delarna av uppdraget enligt dessa tilläggsdirektiv ska redovisas senast den 14 juni 2024.

(Finansdepartementet)